

10. Потеружа И.И. Роль суда второй инстанции в укреплении законности / И.И. Потеружа; науч. ред. В.Н. Артемова. – Минск: Наука и техника, 1980. – 192 с.
11. Николаев В.С. Задачи кассационного производства и ревизионный порядок пересмотра дел в советском уголовном процессе / В.С. Николаев. – М.: изд-во Моск. ун-та, 1961. – 51 с.
12. Сірій М.І. Система перегляду судових рішень в Україні: погляд у майбутнє / М.І. Сірій // Юстиніан. – 2003. – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=18>.
13. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями на 17 січня 2012 року. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2012. – 216 с.
14. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 12 жовтня 1989 р. «Про практику розгляду судами України кримінальних справ у касаційному порядку». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-89>.

КОРОЛЬОВ В. О.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри спеціальних дисциплін
(Національна академія державної
прикордонної служби України)

УДК 343.132

СУТНІСТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДПСУ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТРАНСКОРДОННОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ УКРАЇНИ

З'ясована сутність та розкриті окремі елементи механізму оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні.

Ключові слова: державний кордон, оперативно-розшукова діяльність, транскордонна організована злочинна діяльність.

Обоснована сущность и раскрыты отдельные элементы механизма оперативно-розыскной деятельности ГПСУ по предупреждению трансграничной преступной деятельности на государственной границе.

Ключевые слова: государственная граница, оперативно-розыскная деятельность, трансграничная организованная преступная деятельность.

The article deals with subject matter and certain elements of operational search activity mechanism of State border guard service of Ukraine on prevention of cross-border organized crime activity at state border of Ukraine.

Key words: state border, operational search activity, cross-border organized crime activity.

Вступ. Сьогодні можна стверджувати, що транскордонна організована злочинна діяльність – це антисуспільне явище, яке не має національних кордонів, а масштаби якої у сучасному розвитку України становлять реальну загрозу суспільству та державі.

Тому особливе місце у запобіганні транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів відводиться оперативно-розшуковій діяльності ДПСУ, яка потребує не тільки ініціативності, непримиримості, принципності, творчого підходу, а й високого рівня кримінально-процесуального знання.

Постановка завдання. Мета статті – розкрити сутність оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів України у сучасних умовах.

Різні правові аспекти оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні активно досліджуються вченими-юристами, серед яких можна виділити таких, як В.О. Білецький, В.В. Голіна, О.М. Джужі, Є.Д. Скулиш, О.Ю. Шостко та інших. Аналіз наукових джерел та висновки вчених-юристів дають підстави стверджувати, що транскордонну організовану злочинну діяльність на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів слід вважати однією із реальних загроз державі Україна. Разом із тим звертає на себе увагу недостатній рівень наукового дослідження у питаннях визначення місця і ролі оперативно-розшукової діяльності ДПСУ у запобіганні транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів.

Результати дослідження. Державна прикордонна служба України є одним із основних суб'єктів, на яку покладаються такі функції щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів:

- контролю перетину державного кордону України;
- організації оперативно-розшукової діяльності та координації діяльності державних і правоохоронних органів.

Оперативно-розшукова діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів є об'єктивною потребою суспільства, що будує правову державу – Україна.

Так В.О. Білецький визначає, що оперативна діяльність органів охорони державного кордону завжди була вагомим складовою системи охорони державного кордону, ключовим видом діяльності з виконання комплексу заходів щодо запобігання протиправній діяльності у прикордонній сфері, насамперед – транскордонній злочинності, оскільки більшість транскордонних злочинів (наприклад, контрабанда зброї, вибухових та інших небезпечних речовин, культурних цінностей, економічна контрабанда, торгівля людьми, наркотичний трафік) можуть бути виявлені, розкриті та припинені лише заходами оперативної та оперативно-розшукової діяльності [1].

Оперативно-розшукова діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів базується на нормативно-правових засадах внутрішньої та зовнішньої політики держави, складовою частиною якої є прикордонна політика, що визначає теоретичні основи, напрями, цілі, методи запобіжного впливу на транскордонну організовану злочинну діяльність на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів України.

Виходячи з цього прикордонну політику держави можна вважати своєрідною ідеологією оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів під впливом якої:

- з одного боку, розробляються форми, завдання, зміст, принципи оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності;
- з іншого – використовується найбільш обґрунтована з соціально-політичних позицій наявна або розробляється відповідно до неї нова теорія запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності.

Правовою основою оперативно-розшукової діяльності ДПСУ на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів є: Конституція України, закони України

«Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Державну прикордонну службу України», «Про Службу безпеки України», Кримінальний, Кримінально-процесуальний, Податковий та Митний кодекси України, відповідні закони України, нормативно-правові акти міністерств і відомств та судових органів, міжнародні правові акти.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначається, що оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [5].

Організація оперативно-розшукової діяльності ДПСУ на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів здійснюється на підставі законодавчих та нормативно-правових актів України та у порядку, який визначено спеціальними нормативно-правовими актами Адміністрації ДПСУ.

Виходячи з цього, оперативно-розшукова діяльність ДПСУ є основною формою оперативно-службової діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів щодо запобігання транскордонної злочинної діяльності.

В.В. Голіна розглядає термін «запобігання», як специфічний напрям спеціально-кримінологічного попередження, що складається із сукупності заходів, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які виконують злочинні наміри, замислюють вчинення злочинів і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою дискредитування злочинної поведінки, відмови від злочинної мотивації та наміру, або продовження злочинної діяльності [2].

Також Н.Є. Міняйло зазначає, що запобігання – це діяльність, що охоплює всі заходи, які сприяють скороченню злочинів, а також зменшенню відчуття небезпечності (небезпеки) у громадян як кількісно, так і якісно безпосередньо за допомогою утримання від злочинних дій або через політику і втручання, спрямовані на зменшення можливостей для вчинення злочинів, а також через впливи на причини злочинності [7, с. 144].

Виходячи із вищевикладеного, під поняттям оперативно-розшукова діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів – це цілеспрямована комплексна діяльність, у процесі якої здійснюються різноманітні оперативні та оперативно-розшукові заходи Державною прикордонною службою України, які спрямовані на усунення негативних явищ та процесів, що породжують транскордонну злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення транскордонних злочинів на різних стадіях злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів України.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що оперативно-розшукова діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів базується на таких принципах: верховенства права; законності; дотриманні прав і свобод людини [5].

Крім вищевизначених принципів, оперативно-розшукова діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів здійснюється також на принципах, які закріплені у законодавчих та відомчих нормативно-правових актах, а саме: єдності гласних і негласних оперативно-розшукових заходів, а також комплексно-системного їхнього використання; достатності; оптимізації; раціональності; економії; організації; взаємодії; гуманності оперативно-розшукових заходів.

Метою оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів є одержання інформації, її накопичення, обробки й аналізу результатів застосування відповідних оперативних та оперативно-розшукових заходів.

Основними завданнями оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів є:

- пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння осіб та груп злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів;
- виявлення і припинення випадків незаконного переміщення осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна через державний кордон;
- ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів;
- запобігання організованої злочинності та незаконній міграції;
- координація діяльності відповідних правоохоронних органів щодо запобігання транскордонної злочинної діяльності.

Виходячи із основних завдань ДПСУ, оперативно-розшукова діяльність є важливою формою запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні, і як складова частина діяльності Державної прикордонної служби України носить державно-правовий характер.

Так у ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначається, що суб'єктами оперативно-розшукової діяльності ДПСУ на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів є: розвідувальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону (агентурної розвідки, оперативно-технічної, власної безпеки), оперативно-розшукові підрозділи відповідно спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону та його територіальні органи, підрозділи з охорони державного кордону та морської охорони, забезпечення внутрішньої безпеки, забезпечення власної безпеки, забезпечення оперативного документування та оперативно-технічними засобами [5].

Об'єктами оперативно-розшукової діяльності ДПСУ на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів є окремі особи:

- чия кримінальна поведінка тільки передбачається, вірогідна за перших обставин;
- чия протиправна поведінка вже проявилась, фактично вже встановлена.

Сьогодні значний вплив на ефективність оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів справляють такі чинники:

- незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону;
- підвищення рівня організованості та професіоналізації транскордонної злочинності;
- збільшення потоку громадян і транспортних засобів.

Виходячи із аналізу законодавчих та нормативно-правових актів, існує два аспекти здійснення оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів, а саме:

- правовий – правове регулювання оперативно-розшукової діяльності та застосування правових норм;
- спеціальний процесуально-виконавчий – організація й тактика здійснення гласних і негласних оперативно-розшукових заходів та застосування оперативних і оперативно-технічних засобів.

Запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів має активний, наступальний, випереджальний характер, але орієнтується не на репресію, а на скорочення сфери застосування примусових заходів оперативно-розшукової діяльності.

Оперативно-розшукова діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів реалізується на основі кримінального аналізу і планування з урахуванням соціальної та економічної ситуації, яка постійно змінюється.

Виокремлюючи напрями щодо запобігання організованої злочинності О.Ю. Шостко зазначає, що головними напрямами є соціальне запобігання, реабілітаційний підхід, ситуа-

ційне запобігання, стратегії правоохоронних органів, спрямовані на своєчасне виявлення і покарання злочинців [9, с. 199].

Виходячи із вищевикладеного оперативно-розшукова діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів як інтегрована система включає в себе різноманітні запобіжні заходи, а саме:

– загальносоціальні запобіжні заходи оперативно-розшукової діяльності ДПСУ – це комплекс соціально-економічних і культурно-виховних заходів, спрямованих на подальший розвиток та вдосконалення суспільних відносин і усунення або нейтралізацію разом із тим причин та умов транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів України;

– спеціально-кримінологічні запобіжні заходи оперативно-розшукової діяльності ДПСУ – це сукупність запобіжних заходів транскордонної організованої злочинності, змістом яких є різноманітна робота державних органів, правоохоронних органів, громадських організацій, соціальних груп і громадян, яка спрямована на усунення причин та умов, що породжують і сприяють транскордонній злочинності, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів. Спеціально-кримінологічні запобіжні заходи оперативно-розшукової діяльності ДПСУ здійснюються за трьома напрямками діяльності: кримінологічної профілактики, профілактики на випередження, припинення злочинів;

– індивідуальні запобіжні заходи оперативно-розшукової діяльності ДПСУ – це різновид запобігання транскордонної організованої злочинності щодо конкретної особи. Об'єктом індивідуальних запобіжних заходів оперативно-розшукової діяльності ДПСУ є: поведінка та спосіб життя осіб із високою ймовірністю вчинення злочину; соціальні елементи їх особистості, які відображають антисуспільну спрямованість; соціально значущі при формуванні і реалізації останньої деякі психофізичні особливості індивідів; несприятливі умови оточуючого таку особу середовища та життєвого укладу; інші довготривалі діючі обставини, які визначають криміногенну ситуацію і полегшують вчинення злочину на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районах України. Напрямами індивідуальних запобіжних заходів оперативно-розшукової діяльності ДПСУ є переконання, надання допомоги та примус.

Між суб'єктами інтегрованої системи оперативно-розшукової діяльності ДПСУ має бути налагоджений чіткий механізм обміну інформацією. З цією метою в рамках створення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців і осіб без громадянства здійснюються такі заходи:

– створення баз даних про іноземців та осіб без громадянства;
– організація обміну інформацією з питань протидії незаконній міграції з прикордонними органами суміжних держав, міжнародними організаціями, установами та структурами;
– створення міжвідомчих координаційних (віртуальних) аналітичних центрів із питань протидії незаконній міграції та іншій протиправній діяльності на державному кордоні [3, с. 255–256].

Сьогодні практика оперативно-розшукової діяльності ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів України свідчить, що особливого значення набувають:

– перспективні положення прикордонної політики держави;
– навички кримінологічного аналізу транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні;
– розробки комплексних заходів оперативно-розшукової діяльності щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні;
– посилення роботи підрозділів внутрішньої та власної безпеки щодо запобігання злочинним проявам на державному кордоні та зловживанням серед персоналу;

- розуміння важливості взаємодії з правоохоронними органами інших держав;
- знання повноважних можливостей суб'єктів запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні;
- використання зарубіжного досвіду ефективного впливу заходів оперативно-розшукової діяльності на витoki транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів України.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» матеріали оперативно-розшукової діяльності ДПСУ використовуються для: початку досудового розслідування; отримання фактичних даних; попередження, виявлення, припинення і розслідування злочинів; забезпечення безпеки осіб; взаємного інформування підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність; інформування державних органів відповідно до їх компетенції [5].

На сьогодні організує оперативно-розшукову діяльність ДПСУ щодо запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів України Департамент оперативної діяльності Адміністрація ДПСУ через підпорядковані підрозділи, а саме:

- Управління організації оперативно-розшукової діяльності;
- Управління боротьби з транскордонною злочинністю;
- Управління кримінального аналізу та інформаційно-аналітичного забезпечення;
- відділ оперативно-технічного забезпечення оперативно-розшукової діяльності.

Висновки. Зазначимо, що запобігання транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні та у межах контрольованих прикордонних районів охоплює різноманітні оперативні та оперативно-розшукові заходи, які здійснюються Державною прикордонною службою України, які регламентовані як загальнодержавними нормативно-правовими, так і міжвідомчими і внутрішньовідомчими актами. Тому оперативна складова охорони державного кордону передбачає організацію і здійснення уповноваженими органами та підрозділами гласних і негласних оперативно-розшукових заходів із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Одним із основних факторів забезпечення ефективного запобігання транскордонної злочинності є координація та взаємодія оперативних органів суб'єктів інтегрованого управління кордонами у запобіганні транскордонної організованої злочинної діяльності, що полягає в узгодженні оперативно-розшукової діяльності та додержання законодавства. Оперативна складова тісно пов'язана з іншими складовими охорони державного кордону і може бути достатньо ефективною у разі їх інтегрованого функціонування.

Список використаних джерел:

1. Білецький В.О. Оперативно-розшукова діяльність як складова інтегрованого управління кордонами / В.О. Білецький / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=602>.
2. Голіна В.В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / В.А. Голіна / – Х.: Нац. юрид. акад. України, – 2011. – 120 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mudisser.com>catalog/view/6777.html>.
3. Інтегроване управління кордонами: підручник / М.М. Литвин. – Хмельницький: Вид. НАДПСУ ім. Б. Хмельницького. – 2012. – 416 с.
4. Про Державну прикордонну службу України: Закон України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030661.html.
5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 22. – Ст. 303.
6. Положення про Департамент оперативної діяльності АДПСУ / наказ АДПСУ від 16.04.2011 р. №245 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dpsu.gov.ua/ua/static_page/108.htm.

7. Міняйло Н.Є. Зарубіжний досвід запобігання організованій злочинності / Н.Є. Міняйло // Наук. вісн. Чернівецького університету. – 2013. – Випуск 660. – Правознавство. – С. 144–148 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/660/25.pdf](http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/660/25.pdf).

8. Основні завдання ДПСУ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// dpsu.gov.ua/ua/about/mission.htm](http://dpsu.gov.ua/ua/about/mission.htm).

9. Шостко О.Ю. Європейський досвід запобігання організованій злочинності: теоретичні питання / О.Ю. Шостко // Право України. – 2010. – № 2. – С. 198–203.

МИРОНОВ А. М.,
здобувач кафедри організації судових
та правоохоронних органів
(Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.163 (477)

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ЗАКОННІСТЮ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Автором у науковій статті досліджуються проблеми забезпечення законності закриття кримінальних проваджень засобами прокурорського нагляду. Розглядаються підстави закриття кримінальних проваджень. Визначається процесуальний порядок прийняття рішення про закриття кримінального провадження і перевірки його прокурором.

Ключові слова: прокурор, прокурорський нагляд, закриття кримінального провадження, постанова про закриття кримінального провадження, закінчення досудового розслідування.

Автором в научной статье исследуются проблемы обеспечения законности прекращения уголовных производств средствами прокурорского надзора. Рассматриваются основания прекращения уголовных производств. Определяется процессуальный порядок принятия решения о прекращении уголовного производства и проверки его прокурором.

Ключевые слова: прокурор, прокурорский надзор, прекращение уголовного производства, постановление о прекращении уголовного производства, окончание досудебного расследования.

The author in scientific article investigates problems of law enforcement of termination of criminal proceedings by means of public prosecutor's supervision. The bases of termination of criminal proceedings are considered. The procedural order of decision-making on termination of criminal proceedings and check by his prosecutor is defined. Offers concerning improvement of public prosecutor's supervision in this sphere are formulated.

Key words: prosecutor, public prosecutor's supervision, termination of criminal proceedings, resolution on termination of criminal proceedings, completion of pre-judicial investigation.

